

О. О. Іляшко,
кандидат юридичних наук,
директор Навчально-наукового гуманітарного
інституту Таврійського національного університету
ім. В. І. Вернадського

УДК 340.12

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

Розкрито основні питання, пов'язані з визначенням поняття «правовий режим тимчасово окупованих територій». Розмежовано правовий режим від правового статусу вищевказаних територій. Проаналізовано чинне законодавство України, що регулює питання правового режиму тимчасово окупованих територій.

Ключові слова: правовий режим тимчасово окупованих територій, правовий статус тимчасово окупованих територій, державний кордон.

Унаслідок збройної агресії Російської Федерації у 2014 р. частина території України опинилася під окупацією Російської Федерації. Виходячи з потреб забезпечення національної безпеки України в умовах триваючої збройної агресії з боку Російської Федерації, державі необхідно було реагувати в правовому полі на всі сфери суспільного життя людей, які проживали на території України в Автономній Республіці Крим. У зв'язку з цим було введено поняття «тимчасово окуповані території України». Адже відповідно до ст. 2 Конституції України суверенітет України поширюється на всю її територію. Україна є унітарною державою. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою [4]. Перебування на території України підрозділів збройних сил інших держав з порушенням процедури, визначеної Конституцією та законами України, Гаазькими конвенціями 1907 р., IV Женев-

ською конвенцією 1949 р., а також всупереч Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 р., Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією 1997 р. та іншим міжнародно-правовим актам є окупацією частини території суверенної держави Україна та міжнародним протиправним діянням з усіма наслідками, передбаченими міжнародним правом [1].

Наукові дослідження, що мають на меті з'ясування особливостей юридичного регулювання конкретних суспільних відносин, які пов'язані з конкретним об'єктом, зазвичай здійснюються у контексті вивчення правового режиму даного об'єкта чи виду діяльності. Як результат поняття «правовий режим» все більше утверджується як одна з найбільш важливих категорій юридичної науки [12, с. 120], в умовах сьогодення,

в тому числі і правовий режим тимчасово окупованих територій.

Проблемі правового режиму приділяти увагу відомі теоретики права, зокрема Н. Г. Александров, С. С. Алексєєв, В. М. Баранов, Д. Н. Бахрах, В. В. Борисов, В. Б. Ісаков, А. В. Малько, Н. І. Матузов, В. Д. Сорокін, Л. С. Явич та деякі інші. Окремі аспекти проблематики правового режиму було проаналізовано в працях українських вчених, зокрема у роботах С. В. Бобровник, В. В. Копейчикова, Н. В. Камінської, А. М. Колодія, Н. В. Пронюк, П. М. Рабіновича та інших. В останні роки в Україні захищена значна кількість дисертацій та опубліковано чимало статей, які присвячені вивченню правових режимів тих чи інших об'єктів або розкривають особливості правових режимів конкретних суспільних відносин. Предметом цих досліджень є, зокрема, правовий режим майна (правовий режим нерухомого майна, правовий режим майна, що перебуває у комунальній власності, правовий режим майна державних підприємств тощо), правовий режим земель, лісів, вод, національних парків (правовий режим земель природоохоронного призначення, правовий режим державних лісів тощо), правовий режим інформації, правовий режим валютних відносин тощо [12, с. 121]. Однак питання правового статусу тимчасово окупованих земель у незалежній Україні є малодослідженим правовим явищем, що потребує подальшого наукового дослідження.

Термін «правовий режим» широко використовується у законодавстві України. Зокрема, у Законі УРСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27 лютого 1991 р., Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 р., Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р., Законі України «Про особливості правового режиму майнового комплексу Національної академії наук України» від 7 лютого 2002 р. та в багатьох інших нормативно-правових

актах України [12, с. 121]. У Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено правовий режим тимчасово окупованих земель України.

Так, відповідно до ст. 1 вищевказаного Закону тимчасово окупована територія України (далі — тимчасово окупована територія) є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України. Датою початку тимчасової окупації є 20 лютого 2014 р. [2]. У ст. 3 вищевказаного Закону визначається тимчасово окупована територія як:

1) сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій;

2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України;

3) повітряний простір над територіями, зазначеними у пунктах 1 і 2 цієї частини.

Враховуючи вказані положення норм Закону, правотворець в ст. 4 визначає правовий режим тимчасово окупованої території.

1. На тимчасово окупованій території на строк дії цього Закону поширюється особливий правовий режим перетину меж тимчасово окупованої території, вчинення правочинів, проведення виборів та референдумів, реалізації інших прав і свобод людини і громадянина.

2. Правовий режим тимчасово окупованої території передбачає особливий порядок забезпечення прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території.

3. Правовий режим тимчасово окупованої території може бути визначено, змінено чи скасовано виключно законами України [2].

У зв'язку з цим, приміром, нотаріуси відреагували наступним чином: «Враховуючи вищевикладене та той факт, що тимчасово окупована територія Автономної Республіки Крим є невід'ємною частиною території України, звертаємо увагу на те, що зазначення в нотаріально посвідчених згодах (заявах) назви держави прямування «Російська Федерація», не може мати місця» [3].

Не зважаючи на те, що категорія «правовий режим тимчасово окупованої території» визначена в законодавстві, все ж на сьогодні залишається малодослідженою на загальнотеоретичному рівні. Так, відсутні комплексні загальнотеоретичні монографічні дослідження, які б дозволили розкрити зміст, структуру, особливості та види правового режиму тимчасово окупованих територій.

Перш ніж перейти до дослідження питання «правовий режим тимчасово окупованої території», слід звернути увагу на саме поняття «територія».

У міжнародному праві під територією розуміють природні простори земної кулі (сушу, надра, морське дно, водні простори), повітряний простір в атмосфері Землі, космічний простір, небесні тіла, а також штучні об'єкти та споруди (космічні об'єкти, стаціонарні морські платформи та ін.) [9].

Так, державна територія України — суша, води, надра і повітряний простір, на які поширений державний суверенітет України. Є матеріальною основою держави, що уможливорює саме її існування. Державна територія України, статус якої визначають Конституція і закони України, формувалася разом із державою як один із її головних атрибутів. Остаточне формування сучасної державної території України, розпочате у ході Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, завершилося після Другої світової війни, коли до складу УРСР увійшли Закарпатські (1945 р.), а згодом — Кримські (1954 р.; включно із Севастополем) області. Межі державної території України, окреслені її кордонами із сусідніми державами, визначились у результаті правонаступництва і підтверджені, після

проголошення 1991 р. незалежності, двосторонніми угодами України про державний кордон з Російською Федерацією, Білоруссю, Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Молдовою. Договір про державний кордон з Румунією підписаний, але донині не набрав чинності [6].

Після цього прийнятий Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. У ст. 1 цього Закону визначено, що державний кордон України є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України — суші, вод, надр, повітряного простору [5].

У ст. 2 цього Закону державний кордон України визначається Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Захист державного кордону України є невід'ємною частиною загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки і полягає у скоординованій діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Ця діяльність провадиться в межах наданих їм повноважень шляхом вжиття комплексу політичних, організаційно-правових, дипломатичних, економічних, військових, прикордонних, імміграційних, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, природо-охоронних, санітарно-карантинних, екологічних, технічних та інших заходів. Координація діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави із захисту державного кордону здійснюється Державною прикордонною службою України. Охорона державного кордону України є невід'ємною складовою загальнодержавної системи захисту державного кордону і полягає у здійсненні Державною прикордонною службою України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, а також Збройними Силами України у повітряному та підводному просторі відповідно до наданих їм повноважень заходів з метою забезпечення недоторканності державного кордону

України. Кабінет Міністрів України у межах своїх повноважень вживає заходів щодо забезпечення захисту та охорони державного кордону і території України [5].

Цим Законом Україна на правовому рівні закріпила положення щодо визначення державного кордону.

Згідно зі ст. 2 Конституції України, її територія у межах існуючого кордону є цілісною (насильницький поділ держави заборонений, жодна частина державної території України не може проголосити себе незалежною від суверенної влади держави) і недоторканною (інші держави зобов'язані утримуватись від будь-яких зазіхань на територію суверенної української держави). У межах своїх територіальних кордонів держава виступає єдиним офіційним представником усього суспільства (населення). Відповідно до ст. 13 Конституції України, земля, надра, повітря, водні та інші природні ресурси у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу та виключні (морські) економічні зони є об'єктами права власності українського народу. Державна територія України — сфера дії нормативно-правових та інших актів України, які тільки на її території мають юридичну силу (за межами цієї території їхня дія можлива лише за згодою іноземних держав). Держава дозволяє розміщення на своїй території посольств іноземних держав, місій міжнародних організацій тощо. За певних умов ці установи можуть користуватися виділеною їм територією на засадах екстериторіальності, а їх працівники — дипломатичними привілеями й імунітетами. Розташування на державній території України іноземних військових баз заборонене (як виняток — перебування у Севастополі Чорноморського флоту Російської Федерації, статус якого визначений низкою двосторонніх угод між Україною та Російською Федерацією) [6].

У 2014 р. Україна зіштовхнулася з низкою проблем щодо посягання на державний кордон. Адже Автономна республіка Крим відповідно до ст. 134 Конституції України є невід'ємною складо-

вою частиною України і в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання [4].

Також відповідно до ст. 133 Конституції України систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь (ці міста мають спеціальний статус, визначений законами України) [4].

Адміністративно-територіальні одиниці, на які поділена територія України, складають систему її адміністративно-територіального устрою. Згідно зі ст. 73 Конституції України питання про територіальні зміни може вирішувати виключно всеукраїнський референдум, призначений Верховною Радою або проголошений за народною ініціативою. Міжнародно-правові аспекти державної території мають важливе значення для інтеграції України у світове і європейське співтовариство. Сучасне міжнародне право, відповідно до норм якого державна територія є недоторканною, а зазіхання на її цілісність означає розпалювання міждержавних конфліктів, захищає територіальну цілісність і недоторканність держав. Україна користується захистом і суворо дотримується цих положень. Згідно з міжнародними договорами, нині зміна державної території, на відміну від силових (ребеяції, окупації, анексії), можлива лише правовими методами: договірним шляхом (цесія, обмін ділянками, купівля-продаж територій) або шляхом ад'юдикації, зокрема відторгнення за рішенням компетентного міжнародного суду частини території держави-агресора як санкції за певні міжнародні пра-

вопорушення. У державній практиці України у 2000 р. мав місце договірний обмін ділянками прикордонної території з Молдовою [6].

Враховуючи становище, що склалося на півострові Крим, який є невід'ємною складовою території України, ці території отримали специфічний правовий статус та правовий режим відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Вивчивши вказаний Закон, можемо спостерігати наявність двох понять: «правовий статус» та «правовий режим». Однак вчені по-різному тлумачать ці поняття.

Так, у доктрині міжнародного права для характеристики тих чи інших територій використовують характеристики «правовий статус» і «правовий режим» території. Поняття «правовий статус» — статичне, оскільки норми права закріплюють безпосередньо правовий стан певної території. «Правовий статус» території визначається винятково міжнародним правом, яке розрізняє «державну» й «міжнародну територію». Державна територія — це частина поверхні землі, що знаходиться під суверенітетом (територіальною юрисдикцією) держави. Міжнародна територія — це простори за межами державних територій (за межами національної юрисдикції), що не належать жодній державі [10].

З певними застереженнями можна визнати, що правовий статус території лежить в основі правового режиму. Поняття «правовий режим» — динамічне, оскільки відображає динаміку діяльності людини (і правове визначення належного, дозволеного й забороненого в цій діяльності) — в межах відповідної території. Правовий режим території визначається як міжнародним, так і національним правом [10].

Також поняття «правовий статус» і «правовий режим» використовуються як критерій для юридичної класифікації територій. Хоча багато юристів-міжнародників ототожнюють ці поняття, вважається, що вони усе ж мають різне тлума-

чення. Під правовим статусом території слід розуміти її базисну правову характеристику, визначення її основної приналежності відповідно до міжнародно-правової класифікації територій (наприклад, державна територія, міжнародна територія й ін.). Правовий режим виступає у вигляді визнаних у міжнародному праві й у законодавстві держав специфічних рис і характеристик певної території, що в сукупності визначають і обумовлюють певний, відмінний від інших, порядок її використання. Підтвердженням наших висновків є те, що території, які мають однакову юридичну природу й утворюють єдину просторову категорію, можуть відрізнятися специфічними особливостями свого правового режиму. Наприклад, у категорії державної території можуть існувати такі правові режими, як внутрішні морські води і територіальні води (територіальне море), а в категорії міжнародних просторів — відкрите море, морське дно за межами національної юрисдикції і т. д. І навпаки, правовий режим територій, що мають різну юридичну природу, може мати багато спільного, наприклад, правовий режим міжнародних каналів і відкритого моря [11].

Досліджуючи правовий статус та режим Арктики, Я. А. Павко вказувала, що невід'ємною складовою дослідження особливостей юридичних механізмів міжнародно-правового статусу і режиму Арктики є методологічне забезпечення осмислення та сутнісного розуміння таких важливих термінологічних понять у науці міжнародного права як «статус» і «режим». Зазначимо, що у сучасній вітчизняній та зарубіжній доктрині міжнародного права зміст таких категорій як «міжнародно-правовий статус» чи «міжнародно-правовий режим Арктики» традиційно розглядаються в контексті двох чітко окреслених методологічних підходів: 1) сутнісного розуміння понять і видів територій у міжнародному праві (О. Задорожній, Л. Тимченко, А. Ковальов, М. Волосов); 2) міжнародно-правових класифікацій морських просторів (С. Кузнецов, М. Буроменський, В. Гуцу-

ляк, І. Лукашук) [7]. Також, Я. А. Павко зазначала, що у міжнародно-правовій доктрині й практиці відсутня єдина точка зору на використання наведених нею понять як критерію юридичної класифікації територій. Обидва поняття — «статус» і «режим» — застосовують для базисної характеристики правового становища тієї або іншої території, що якісно відрізняє цю територію від інших просторів [13, с. 353]. Слід звернути увагу на те, що більшість юристів-міжнародників використовують поняття «статус» або «режим» як критерій для юридичної класифікації територій [7]. Відомий зарубіжний дослідник Дж. Колмбос застосовує такі поняття як «режим», «статус», «юридична природа» при аналізі юридичного стану територій [8, с. 78–80].

З позиції С. М. Олейникова, правовий режим є логічним продовженням державного режиму та вищим ступенем організованості й органічного поєднання з державним режимом. Поняття «правового режиму» виступає явищем багатомірним, багатоаспектним і має бути розподілено на режим законності, режим державної дисципліни і режим правопорядку. Правовий режим передусім виражається в системі діючого законодавства, сукупності методів правового регулювання, процесах правотворчості і реалізації права, правовій свідомості суспільства. Тому одним із важливих показників якості правового режиму є законність. Погоджуючись з такою характеристикою правового режиму, разом з тим, слід відмітити, що коли слідувати такій логіці, то повною мірою виправданим буде вважати показником правового режиму, разом із законністю, державну дисципліну і правовий порядок, які, будучи тісно пов'язаними з законністю, мають свою індивідуалізацію, яка виражається у власному змісті і в суб'єктивному складі [12, с. 122].

На слушну думку вітчизняних дослідників, під «правовим режимом» потрібно розуміти систему юридичних норм, які регламентують права та обов'язки суб'єктів у сфері використання

потенційних можливостей морського простору [14, с. 96].

Слід зазначити, що в окремих випадках точки зору юристів-міжнародників на тлумачення власне самих термінів «правовий статус» і «правовий режим» не співпадають між собою [7]. Заслугує на увагу аргументована позиція С. Молодцова. Він, зокрема, стверджує, що стосовно територій в межах міжнародного права, в тому числі і міжнародного морського права вживаються два поняття: «правовий статус», який визначає положення даної території відносно суверенітету будь-якої держави, і «правовий режим», що складає систему юридичних норм і правил, які регулюють діяльність та поведінку суб'єктів права на відповідній території. Обидва ці поняття тісно пов'язані між собою, проте не є рівноцінними. Їх взаємозв'язок знаходить свій переконливий вияв тоді, коли в межах відповідної території між державою, яка здійснює суверенітет над нею та іншими державами виникають ситуації або відносини, не передбачені і не врегульовані міжнародно-правовим режимом, встановленим для даної території [15, с. 47]. На погляд Я. А. Павко, не досить переконливою є позиція Л. Тимченка, який вважає, що з метою запобігання термінологічній плутанині поняття «режим» («правовий режим») і «статус» («правовий статус») варто використовувати як рівнозначні. Разом із тим, вона солідарна з його точкою зору на те, що чіткість у визначенні правового становища певної території можна досягти тільки шляхом одночасного дослідження як її юридичної природи, так і правового режиму [13, с. 355].

Питання, що стосуються правового режиму території, мають у міжнародному праві величезне значення. На Землі давно не існує нічийних територій (*terra nullius*). Територія або знаходиться під державним суверенітетом, або її статус визначають численні міжнародні договори. Території можуть мати різний міжнародно-правовий статус. Міжнародне право дуже жорстко регулює питання зміни правового статусу території. Оскільки

основними суб'єктами володіння територією в сучасному світі є держави, міжнародне право торкається переважно права держав щодо володіння, користування чи розпорядження нею.

Так, серед основних принципів міжнародного публічного права, закріплених у Статуті ООН, — принцип територіальної недоторканності (п. 4 ст. 2), принцип мирного вирішення міжнародних суперечок (п. 3 ст. 2), у тому числі територіальних, принцип заборони застосування сили та погрози силою (п. 4 ст. 2). На регіональному рівні держави нерідко розширюють і поглиблюють ці принципи. Міжнародне право встановлює також правовий статус територій, на які не може бути розповсюджений державний суверенітет (загальна спадщина людства), території, на яких держави мають деякі суверенні права (виключна економічна зона, морський шельф), території загального користування (Шпіцберген), державні території з міжнарод-

но-правовим статусом (протоки, канали, міжнародні ріки й ін.). Таким чином, міжнародне право закріплює суверенітет держав щодо належної їм території, установлює підстави володіння територією, особливості придбання та втрати території суб'єктами міжнародного права, режим просторів, на які не поширюється державний суверенітет і які не можуть бути об'єктом присвоєння [9].

Отже, як бачимо, поняття «правовий режим» та «правовий статус» території не є тотожними. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» чітко виокремив ці поняття. Проте, не зважаючи на наявність положень норм Закону, все ж залишаються невирішеними ряд питань щодо змісту, структури, особливостей та видів правового режиму тимчасово окупованих територій, які потребують подальшого наукового дослідження.

Список використаної літератури

1. Проект Закону «Про тимчасово окуповані території» від 10.03.2017 р. URL: <http://tyzhden.ua/Politics/188297>.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
3. Пасько О. Особливості перегину меж тимчасово окупованої території. Роз'яснення юриста. URL: <http://www.lutskrada.gov.ua/osoblyvosti-peretynu-mezh-tymchasovo-okupovanoj-terytoriyi-rozjasnennya-yurysta>.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/paran4175#n4175>.
5. Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. № 1777-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>.
6. Кампо В. М. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26142.
7. Павко Я. А. Міжнародно-правовий режим Арктики та основні тенденції його вдосконалення // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 2. С. 124—132.
8. Колумбос Дж. Международное морское право / пер. с англ. В. В. Зайцевой и Н. И. Кузьминского. М.: Прогресс, 1975. 782 с.
9. Буроменський М. В. Міжнародне право: посібник. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/270/9/>.
10. Антипенко В. Ф. Міжнародне публічне право: навч. посіб. Київ: НАУ, 2012. Том 1. 420 с. URL: http://megalib.com.ua/content/8914_Pravovii_statys_i_rejimi_teritorii.html.
11. Міжнародне право. URL: <http://readbookz.com/book/166/5049.html>.
12. Гайдамака І. О. Правовий режим: поняття та види // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2008. № 15. С. 120—127.

13. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631 с.
14. Шемякин А. Н. Современное международное морское право и перспективы его развития. Одесса: ОНМП, 2003. 316 с.
15. Молодцов С. В. Международное морское право. М.: Междунар. отношения, 1987. 272 с.
16. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. Київ: КНТ, 2010. 280 с.

Иляшко А. А. Правовой режим временно оккупированных территорий: понятие и сущность.

Раскрыты основные вопросы, связанные с определением понятия «правовой режим временно оккупированных территорий». Разграничены правовой режим от правового статуса вышеуказанных территорий. Проанализировано действующее законодательство Украины, регулирующее вопросы правового режима временно оккупированных территорий.

Ключевые слова: правовой режим временно оккупированных территорий, правовой статус временно оккупированных территорий, государственная граница.

Иляшко А. А. The legal status of temporarily occupied territories: concept and essence.

The main issues related to the definition of the legal status of the temporarily occupied territories are described. A legal regime is distinguished from the legal status of the above mentioned territories. The current legislation of Ukraine, which regulates the legal regime of temporarily occupied territories, is analyzed.

The article covers the scientific researches aimed at clarification of the specifics of the legal regulation of specific social relations, which are connected with the concrete object and are carried out in the context of studying the legal regime of the given object or the type of the activity. As a result, the concept of «legal regime» is increasingly asserted as one of the most important categories of legal science, in the present, including the legal regime of the temporarily occupied territories.

The author explores the concept of the temporarily occupied territory of Ukraine, which is an integral part of the territory of Ukraine, which is covered by the Constitution and laws of Ukraine. The date of the beginning of the temporary occupation is February 20, 2014.

Before turning to the study the issue of «the legal regime of the temporarily occupied territory», the author drew attention just to notion of «a territory».

In his article, the author refers to the notion of «the state border of Ukraine», which is a line and a vertical surface passing along this line, which determine the boundaries of the territory of Ukraine — a land, a water, a subsoil, an airspace.

The author notes that in 2014, Ukraine faced a number of problems concerning the encroachment on the state border and substantiates the position that the Autonomous Republic of Crimea according to the Article 134 of the Constitution of Ukraine is an integral part of Ukraine and within the limits of the powers determined by the Constitution of Ukraine, it resolves issues assigned to its authority. The author refers to the Article 2 of the Constitution of Ukraine, where indicated that its territory within the boundaries of the existing border is an integral (the forcible separation of the state is prohibited, no part of the state territory of Ukraine can declare itself an independent of the sovereign power of the state) and an untouchable (other states are obliged to refrain from any encroachment on the territory of a sovereign Ukrainian state).

Key words: legal regime of temporarily occupied territories, the legal status of temporarily occupied territories, the state border.